

Микропланирање интегративног приступа у настави српског језика

Мирјана М. Стакић

Универзитет у Крагујевцу, Педагошки факултет у Ужицу, Ужице

Објављен: 02/04/2022

Аутор за кореспонденцију:

Мирјана М. Стакић

Имејл за кореспонденцију:

mirjanastakico73@gmail.com

DOI: [10.5937/bastina31-33229](https://doi.org/10.5937/bastina31-33229)

Сажетак:

Основни концепт овога рада проистиче из става да отвореност и сложена структура књижевног текста пружају могућност за остваривање међупредметне интеграције. Да би се она реализовала, неопходно је добро планирање. Због тога је у раду представљен иновативни модел планирања интегративног приступа у настави српског језика. Реч је о микропланирању за интегративни приступ књижевном тексту "Босоноги и небо" Бранислава Црнчевића у четвртом разреду основне школе који омогућава да се предмет Српски језик и у оквирима једног школског часа интегрише са следећим школским предметима: Математика, Природа и друштво, Грађанско васпитање, Ликовна култура и Музичка култура. Представљени микроплан садржи конкретизоване исходе свих претходно наведених школских предмета и планиране активности које доприносе њиховој реализацији. Пошто је интегративни приступ у наставној пракси недовољно заступљен, једна од основних импликација овога рада је истицање потребе за имплементацијом и евалуацијом овог (и сличних) модела у наставној пракси.

Кључне речи: српски језик; интегративни приступ; књижевни текст; планирање; методика наставе српског језика

УВОД

У литератури се указује на проблем да наши ученици на PISA (Programme for International Student Assessment) и TIMSS (Trends in International Mathematics and Science Study) тестирањима имају проблема у решавању задатака „који захтевају практичну примену знања из различитих наставних предмета у новим и другачијим ситуацијама“ (Милетић, Голубовић, Илић и др. 2020: 366). Један од начина решавања овог проблема јесте интегративни приступ настави и учењу. Он омогућава „целовити контекст за учење који води ка већој могућности да се направе и запамте везе и да се решавају проблеми“ (Ђорђевић 2007: 77). Условљен је потребама савременог друштва које је друштво знања и као такво промовише интегративно учење којим се превазилазе границе које међусобно успостављају традиционалне дисциплине (Soare 2016: 2), стицање оних компетенција које, у складу са холистичким приступом, представљају интегрисане способности које су оријентисане ка учинку (Soare 2015: 973). У настави такав приступ „пружа могућност да се превазиђе не само прост ниво репродукције, већ и степен практичне примене који се заснива на репродуктивном знању“ (Стакић 2017: 410). Интегрисање многих дисциплина у исте разреде може бити и један од начина да се оснаже когнитивне структуре ученика (Elmas, Bulbul et al. 2011), јер се он ставља у активан положај.

Интегративни приступ у настави подстиче учење које је динамично и интердисциплинарно јер „доприноси стицању знања која су повезана, која су сагледана са различитих аспеката, а не изолована у оквиру једног предметног подручја“ (Stakić, Maričić, 2020: 56). Као један од примарних циљева истиче се и функционалност, јер је такво учење усмерено ка целовитом развоју личности (Hare 2010), стичу се релевантна и стимулативна искуства (Frykholm, Glasson 2005) и подстичу „интересовања, флексибилност и адаптивност ученика“ (Зобеница, Стипанчевић 2018: 308). Помаже и у промовисању позитивних ставова према учењу и „развија социјалне вештине неопходне за суочавање са савременим светом у коме живимо“ (Balaji, Iyer 2015: 245).

У Републици Србији су након реформе програма наставе и учења¹, која је као новину донела усмереност на исходе и сам процес учења, створени услови да се од самог почетка школовања води рачуна и „о начину на који се учи, односно како се гради и повезује знање у смислене целине, како се развија мрежа појмова и повезује знање са практичном применом“ (). То значи да је повезивање знања у смислене целине и грађење мреже појмова потребно реализовати наставом из свих школских предмета. У питању је процес који је потребно започети благовремено, већ од првог разреда основне школе. Такав начин стицања знања би представљао природни наставак интеграције која се примењује у систему предшколског образовања и васпитања (Maričić, Stakić et al. 2018). Такође, интеграцију је потребно спроводити континуирано (из разреда у разред) кроз све нивое школовања. То се односи и на високо образовање чиме би се унапредио квалитет наставног процеса (Станковић, Голубовић-Илић 2018; Цекић-Јовановић-Марковић 2021) и развиле компетенције за целоживотно учење и компетенције за сналажење и активно учешће у савременом друштву које се мења. Њихов развој чини важне циљеве и нашег основног образовања и васпитања на којима се темељи и успешност човека у професији коју одабере као своје занимање.

Због тога ћемо у раду представити иновативни модел методичког планирања на коме се заснива организација интегративног приступа са чијом применом ваља започети већ у прва четири разреда основне школе. Реч је о микропланирању које се реализује у настави српског језика а чије полазиште представља књижевни текст.

ПЛАНИРАЊЕ У ИНТЕГРАТИВНОМ ПРИСТУПУ

Прва методичка претпоставка на којој се заснива примена интеграције у настави је добра припрема, тј. планирање. Реч је о тематском планирању, јер наставници успостављају везе између свог и других школских предмета. Они планирају градиво „по тематским целинама које обједињују сродне садржаје из различитих предмета“ (Drobnjak 2007: 82). Тиме се омогућава „комплексно изграђивање појмова обухваћених темом јер се пружа могућност њиховог сагледавања из више аспеката“ (Стојадиновић 2017: 39).

У пракси имплементација тематског курикулума укључује организовање садржаја и наставних стратегија на начин да се задовољи потреба ученика за учењем (Finch, Frantz et al. 1997: 46) чиме се пружају и бројни бенефити ученицима. Наведено показују и резултати истраживања које је спроведено на узорку од 369 испитаника (учитељи, предметни наставници у основним и средњим школама и стручни сарадници) који су прошли програм обуке о тематском планирању. Они у високом проценту (85%) сматрају да тематско планирање омогућава да се подстиче "креативност ученика у настави на свим узрастима и у свим предметима" (Шефер, Радишић 2010: 220). Нажалост, резултати истраживања које је спровела Александра Трбојевић указују да у пракси наши наставници не израђују и не примењују тематске планове (Трбојевић 2017). Иако је ово истраживање спроведено на релативно малом узорку, учествовало је свега 107 наставника, индикативно је да се 88% испитаника изјаснило да "никада није било у прилици да учествује или изради тематски план" (2017: 492). То иницира питање да ли су наши наставници током школовања стекли довољно знања о интегративној настави и тематском планирању, јер "примена овог дидактичког система захтева велику инвентивност и стручност [...], квалитетног учитеља, који добро познаје савремене методичке тенденције и зна како да их примени у својој наставној пракси" (Цекић-Јовановић, Марковић 2021: 93). Такође, стручњаци указују да наши наставници нису довољно обучени за извођење интегративне наставе, "и да упркос томе што се она приказује у стручној и научној литератури, примера добре праксе нема у великом броју" (Зобеница, Стипанчевић, 2018: 308), као и да је за учесталију припрему интегративне наставе (и корелације) потребно мотивисати наш наставни кадар, што подразумева да се организују семинари, округли столови и скупови "на којима ће се размењивати примери добре праксе" (Mihajlović, Golubović Ilić, 2018: 192). Охрабрује то што резултати неких истраживања показују да студенти, будући учитељи, сматрају да су се током школовања оспособили да планирају и изводе интегративну наставу (Симијонових, Перишић 2019), али најбољи начин да се тематска интеграција постигне јесте "постојање државне

стратегије тј. националне концепције која захтева али и подржава имплементацију интегративне наставе" (Đorđević 2007: 78).

У недостатку планова који се заснивају на интегративном тематском планирању свих наставника који наставу реализују у оквиру истих разреда у школи, отвара се могућност израде микропланова у којима би се у оквиру једног предмета наставна тема сагледала кроз призму њеног повезивања са другим наставним предметима. У теорији израда оваквих планова није новина. Нпр. у литератури је представљен модел планирања пројектне наставе у виду матрице која "подразумева да се пројектна тема сагледа кроз призму више наставних предмета који су погодни за успостављање интеграционих веза" (Stakić, Maričić 2020: 59). Овакав приступ захтева да се у оквиру пројектне теме операционализију исходи различитих наставних предмета који се желе остварити и да се на основу њих одреде садржаји којима се они остварују, а у "пракси то значи да за сваку потенцијалну тему коју планира да предложи ученицима, учитељ мора да одреди садржај који она одухвата" (Stakić, Maričić 2020: 59).

Слично је и са израдом микропланова који омогућавају да се не само једна наставна тема, већ и једна наставна јединица сагледа кроз призму њеног повезивања са садржајима другим предмета како би се остварили планирани операционализовани исходи. Такав интегративни приступ могуће је остварити у оквирима једног часа, а предмет Српски језик је нарочито погодан за његову реализацију управо због тога што садржаји овог предмета обухватају и велики број књижевних текстова чија сложена структура омогућава успостављање међупредметних интегративних веза.

КЊИЖЕВНИ ТЕКСТ КАО ПОЛАЗИШТЕ ИНТЕГРАТИВНОГ ПРИСТУПА

Избор књижевног текста за интегративно полазиште је условљен тиме што књижевни текст представља "темељни програмски садржај који има водећу интеграциону улогу јер око себе групише и одговарајуће садржаје из других предметних подручја" (Стојановић 2011: 104). Променљивост и трансформација идеја у књижевним делима подстичу читаоце на "другачији начин разумевања поретка животне филозофије, проширивање знања које у условима техницизованог света вратоломно расте, информисања у зависности од врсте интересовања" (Смиљковић, Цветановић 2016: 55). Због свега тога јасно се истиче став да књижевни текст "ствара услове за повезивање наставе српског језика са другим школским предметима" (Стакић, Маричић 2019: 476). У основи таквог става је холистички поглед на свет коме је неопходно "осигурати интегративно учење" (Vrkić Dimić, Vidić 2015: 95). Такав поглед омогућава целовито сагледавање света и развијање личности у целини (Ratković 2018), чиме се у настави матерњег језика током интерпретације књижевног текста ради не само на остваривању исхода из области књижевности, већ ученици утврђују, стичу и проширују и знања из језика, језичке културе и других школских предмета. Реализује се и захтев савремене наставе да се посредством примене одговарајућих методичких система "омогући испољавање методолошке флексибилности у настави да би се развијале различите компетенције ученика, посебно стваралачко понашање, инвентивност и критичко мишљење" (Стевановић, Димитријевић 2011: 388). Поред стваралачког приступа књижевном тексту, демократске климе у одељењу и креативне игре, примена интегративне наставе према мишљењу Стојановићеве, "додатно подстиче експресију, продукцију и обезбеђује потпунију рецепцију" (Стојановић 2017: 130).

Када је реч о школској анализи књижевног текста, интеграцијски приступ омогућава да се обједине унутрашњи и спољашњи приступ књижевном делу и да се књижевни текст истовремено сагледа као "јединство разноврсних елемената који изграђују његову структуру" (Стакић 2002: 42) и схвате они елементи контекста који са њим кореспондирају. Међупредметна интеграција се може остварити и током анализе књижевних ликова и откривања поступака њихове карактеризације. Још седамдесетих година прошлог века у методичкој литератури се истицало да разумевање књижевног лика зависи од контекста унутар кога га посматрамо, и да се у његовој анализи ваља користити „не само књижевном знаности, него и резултатима психологијске знаности“ (Diklić 1978: 338). Међутим, можда би се књижевни текст могао користити и на часовима психо-

логије јер би, на пример, разумевање афеката ученицима било јасније уколико их сагледају кроз анализу њиховог испољавања у понашању књижевних јунака. На пример, читање Андрићеве прозе и разговор о понашању његових ликова може представљати занимљив начин да се са ученицима елаборира како се испољавају фрустрација, потискивање нагона, анксиозност, усамљеност, колективна пројекција...

Претходно наведени пример показује да књижевни текстови могу бити полазиште интеграције не само у настави књижевности, већ и у настави других предмета, али је наставнике потребно мотивисати и додатно обучити за такав начин рада. Отежавајућа околност може бити то што овакав начин рада уколико се реализује у предметној настави захтева од практичара и познавања прописаних садржаја из предметних области свих других предмета са којима интегрише садржаје свог предмета. Због тога се учитељ налази у повољнијем положају од наставника предметне наставе, јер он „организује комплетну наставу у своме разреду“ (Drobnjak 2007: 82). Поред тога, учитељ је кроз школовање на педагошким и учитељским факултетима стекао знања из различитих предмета који се могу међусобно повезати. Његова предност у односу на наставника предметне наставе је и та што има „целовит увид у предзнања, могућности и постигнућа ученика из свих области“ (Голубовић-Илић, Михајловић 2015: 289; Mihajlović-Golubović-Ilić 2018: 180). Зато и не чуди што у научним и стручним радовима и истраживањима о интеграцији у настави српског језика посредством књижевног текста доминирају управо радови који се баве питањима и проблемима интеграције у млађим разредима основне школе.

ПРЕТХОДНИ РАДОВИ И ИСТРАЖИВАЊА О ПРИМЕНИ КЊИЖЕВНОГ ТЕКСТА У ИНТЕГРАЦИЈИ

Пошто интегративни приступ спада у иновативне методичке моделе, изналажење адекватне методичке стратегије којом се може приступити интеграцији у настави српског језика предмет је разматрања бројних радова који су се појавили у новије време. Аутори у њима показују како се посредством књижевног текста могу повезати садржаји предмета Српски језик са садржајима предмета Свет око нас и/или Природа и друштво (Милетић, Голубовић-Илић и сар. 2020), Верске наставе (Зуковић, Гајић 2012), Математике (Стакић, Маричић 2019), Музичке културе (Здравковић 2016) и слично. Показују и како се могу користити књижевни текстови одређеног жанра, на пример, текст бајке у корелацијско-интеграцијском систему (Ivanović, Nađ-Olajoš 2014), текст епске песме (Стојановић 2017) или текст лирске песме (Петрић 2019). Рецимо, на примеру текста песме „Циц“ Бранка Радичевића показује се како се могу интегрисати садржаји предмета Српски језик, Ликовна култура, Музичка култура, Математика и Природа и друштво (Đorđević 2007), а на примеру текста „Песме о цвету“ Бранка Миљковића како се повезује наставни предмет Српски језик са предметима Свет око нас, Природа и друштво и Чуvari природе (Стакић 2017).

Књижевни текст се као полазиште интеграције може користити и у другим предметима. Весна Здравковић је истражујући интеграцију у оквиру предмета Музичка култура у млађим разредима основне школе издвојила 125 наставних јединица из програмских садржаја предмета Српски језик (међу којима је и велики број књижевних текстова различитих жанрова) који омогућавају повезивање ова два предмета (Здравковић 2016). Такође, књижевни текст може бити полазиште интегративног приступа на свим нивоима образовања. То показује и следећи пример из праксе: са 25 студената једне групе за немачки језик на Филозофском факултету у Новом Саду обрађен је књижевни текст "Пријатељство" Бертолда Брехта, а студенти су након тога добили задатак "да истраже тему пријатељства са аспекта струке и науке коју студирају (Зобеница, Стипанчевић 2018: 310).

Иако се нека од претходно наведених међупредметних повезивања чине тематским удаљеним, попут повезивања Српског језика и Математике и садржаје ових наставних предмета је могуће повезати посредством књижевног текста, јер он ствара основу и обезбеђује контекст за прелазак из конкретног у апстрактно (Стакић, Маричић 2018: 370). То је и потврђено резултатима емпириј-

ских истраживања који показују да се математика успешно учи у интеграцији са књижевношћу (Balfanz, Ginsburg et al. 2003; Skoumpourdi, Mpakopoulou 2011; Van den Heuvel-Panhuizen, Iliada 2011, према: Стакић, Маричић 2018: 371). Из изложеног се уочава и оправданост методичког става да се "било која књижевна форма (поезија, проза, драмски текст, кратке књижевне форме) може искористити као интегративни елемент" (Maričić, Stakić 2019: 298).

КЊИЖЕВНИ ТЕКСТ У ИНТЕГРАТИВНОМ ПЛАНИРАЊУ

У иновативном моделу интегративног приступа у настави српског језика улога коју има књижевни текст огледа се у томе што он представља полазиште на коме се заснива микропланирање. У пракси примена таквог модела је сложена и вишеструко условљена. Условљавају је:

1. садржинско-тематска структура књижевног текста;
2. узраст ученика, њихово предзнање и ниво когнитивних способности;
3. прописани програмски садржаји који одређују саму могућност и ниво сложености обухвата интеграције;
4. стручна оспособљеност наставника да примени интеграцију.

Избору адекватног књижевног текста претходи припрема која се огледа у добром познавању програмских исхода различитих наставних предмета како би се идентификовали исходи који омогућавају повезивање. Неопходно је да књижевни текст послужи као језички предлог таквог повезивања. Потребно је да наставник одабере адекватан књижевни текст чија садржинско-тематска структура омогућава успостављање унутарпредметне и међупредметне повезаности. Сам избор књижевног текста и операционализација исхода представљају прве кораке у интегративном микропланирању. Након тога, одређују се активности које ће током књижевне анализе омогућити реализацију планираних исхода. Дакле, израђује се микроплан који се може представити у облику матрице у коју се уносе подаци о називима предмета који се повезују, планираним операционализованим исходима и активностима током анализе књижевног текста који су усмерени ка њиховој реализацији (Table 1).

Из приказаног микроплана уочава се да се на часу српског језика у четвртном разреду основне школе током анализе књижевног текста „Босоноги и небо“ Бранислава Црнчевића успоставља унутарпредметна интеграција. Књижевни текст и његова тематско-садржинска структура представљају полазиште да се поред конкретизованих исхода из предметне области Књижевности, ради и на остваривању предметних исхода из области Правописа и Језичке културе. У оквиру правописа утврђују се и стичу нова знања о писању великог слова у именима ликова и понављају правила која се тичу писања сва три модела управног говора, а из језичке културе ради се на богаћењу активног лексичког фонда устаљеним језичким изразима и фразеологизмима који се јављају у тексту (у дијалозима ликова). Поред унутарпредметне, успоставља се и међупредметна интеграција са пет школских предмета: Математика, Познавање природе и друштва, Грађанско васпитање, Ликовна култура и Музичка култура. Основа њене реализације је добра припрема. Због тога је током припреме за израду микроплана наставник идентификовао елементе у значењској структури текста који омогућавају интеграцију, па у микроплану, у опису активности, може конкретизовати и задатке и проблемска питања чији је циљ да подстакну радозналост и интересовање ученика за одређено питање проблем или питање који се желе актуелизовати. На пример, наставник ће мотивисати ученике да уоче материјални положај књижевног лика посредством проблемског питања: Када је Босоноги затражио да поједе пекмез? Даљи разговор и проблематизовање овог питања има за циљ да ученике подстакне на промишљање о томе каква је данас ситуација у свету и уочи неравнотежу која постоји између „света гладних“ и потрошачког друштва. Све то поступно води ка остваривању исхода да ученик „препознаје примере прекомерне потрошње“ (в. Правилник о програму наставе и учења за четврти разред основног образовања и васпитања 2019: 55–56) чиме се настава књижевности функционално повезује са наставом предмета Грађанско васпитање.

Table 1. Матрица за интегративни приступ часу обраде приче „Босоноги и небо“ Бранислава Црнчевића

Књижевни текст „Босоноги и небо“ Бранислав Црнчевић		
1	2	3
Школски предмет	Конкретизовани исходи (према: Правилник о програму наставе и учења за четврти разред основног образовања и васпитања 2019)	Активности током анализе књижевног текста
Српски језик	• чита са разумевањем; • укратко образложи свој утисак и мишљење поштујући другачије ставове; • одреди тему, редослед догађаја, време и место дешавања у прочитаном тексту; • именује позитивне и негативне особине ликова; препозна ситуације кршења и остваривања права детета и стереотипе у књижевним делима; • изражајно чита прозни текст;	• читање књижевног текста; • изношење утисака и доживљаја (рецепција); • аналитичко-синтетички приступ анализи: локализација, одређивање теме, елемената фабуле, разговор о ликовима...); • проблемски приступ анализи ликова: Због чега су одрасле особе говориле да Босоноги квари децу? Како је Босоноги добио надимак?
	• поштује и примени основна правописна правила; • правилно пише сва три модела управног говора.	• правилно писање имена књижевног лика и писање сва три модела управног говора (Задатак: Осмислити радом у пару и записати разговор са Босоногим: Шта бисте га све питали? Шта би све он одговорио?); • вежба драматизације написаних замишљених дијалога.
	• употреби основне облике усменог и писменог изражавања: препричавање, причање и описивање; • препозна значење речи које се употребљавају у свакодневной комуникацији.	• препричавање до деловима књижевног текста; • лексичка вежба: проналажење устаљених језичких израза који се јављају у тексту и њихова употреба у контексту свакодневне комуникације, нпр. <i>разболети се од туге</i>, <i>кварити (некога)</i>...
Математика	• изврши четири основне рачунске операције у скупу $\mathbb{N}$; • реши проблемски задатак користећи бројевни израз, једначину или неједначину.	• решавање задатка за чије решење је потребно да ученици самостално пронађу податке у књижевном тексту (Задатак: Ако је дечаков брат замислио море које је велико као пет кућа, колико је пута веће море које Босоноги тобоже запалио?).
Познавање природе и друштва	• наведе примере превенције и заштите од пожара.	• читање дела теста који говори о томе да је Босоноги запалио море. Разговор: бензин као запаљив материјал; ознака запаљивих материјала; кисеоник као чинилац сагоревања; опасности од пожара.
Грађанско васпитање	• Препознаје примере прекомерне потрошње; • Препознаје у медијима поруке које подстичу прекомерну потрошњу, посебно деце и младих; • Критички разматра појаву бацања хране и расипања воде;	• читање дела текста у коме је Босоноги затражио од дечака да понесу пекмез. Разговор у коме је тежиште на проблемском питању када је Босоноги затражио да тај пекмез поједе.
Ликовна култура	• учествује у планирању и реализацији ликовног пројекта или радионице; • разматра, у групи, шта и како је учио / учила и где та знања може применити.	• задавање задатка за групни рад на тему: – Осмишљавање сцене за драматизацију приче „Босоноги и небо“.
Музичка култура	• изабере одговарајући музички садржај (од понуђених) према литерарном садржају.	• разговор о музици у служби других медија и вокалној инструменталној музици која би се користила у одређеним сценама током драматизације текста приче „Босоноги и небо“.

Из претходно изложеног уочава се да је интегративни приступ при анализи књижевног текста и у настави уопште динамичан и интерактиван. Ученик се подстиче на сталну активност, примену и

повезивање свих знања и искустава које је стекао. Он критички размишља о ономе што је прочитао, решава проблеме и успоставља везе између различитих предметних области што представља добар начин да се већ на почетним нивоима школовања постепено оспособљава да функционално примењује знања из различитих предметних области и сагледава њихову повезаност у јединствени систем.

ЗАКЉУЧАК

Интегративни приступ настави ваља примењивати на свим нивоима образовања, и са њиме почети на што ранијем узрасту јер примена интегративне наставе у основној школи „омогућава реализацију развојног модела образовања заснованог на дубинском учењу ученика“ (Минић, Јовановић 2020: 380–381). Међутим, упркос томе што се интегративним учењем остварују бројне предности, већ је претходно истакнуто да наши наставници нису довољно обучени да реализују интегративну наставу. Поред тога, стручњаци сматрају да је интегративна настава недовољно заступљена у нашем образовном систему (Солеша 2018: 217; Станковић, Голубовић-Илић 2018: 305) и да су за њену имплементацију „заслужни амбициозни појединци (најчешће учитељи у разредној настави)“ (Станковић, Голубовић-Илић 2018: 305). Због тога је у раду представљен иновативни методички модел интегративног планирања чији је полазиште књижевни текст. Он служи за реализацију интегративног приступа у млађим разредима основне школе на једном наставном часу.

И у литератури је присутна препорука да се наставне јединице са сличним садржајима из различитих предмета могу повезати на једном интегрисаном часу (Mihajlović, Golubović Ilić 2018: 188) и да се позитивни ефекти када је реч о мотивацији и повећању активности ученика могу постићи и на једном часу (Станковић, Голубовић-Илић 2018: 304). Овакав поступни начин увођења интегративне наставе у наставни процес је оправдан и из разлога што резултати истраживања на која смо претходно указали показују да наши наставници не примењују тематско планирање (Трбојевић 2017). Због тога је једна од основних импликација овога рада потреба да се приказани иновативни модел интегративног планирања чији је полазиште књижевни текст провери у наставној пракси. Потребно је извршити његову евалуацију и испитати како примена интегративног приступа који је реализован на основу микропланирања утиче на повећање активности ученика и квалитет и трајност њиховог знања, тј. оствареност конкретизованих исхода учења који произилазе из садржаја предмета који су обухваћени интеграцијом.

Пројекат

Рад је настао у оквиру пројекта Настава и учење: проблеми, циљеви и перспективе, бр. 179026, чији је носилац Педагошки факултет у Ужицу, а који финансира Министарство просвете и науке Републике Србије.

Ендноте

¹Реформа је започела применом реформисаних програма у првом и петом разреду основне школе школске 2018/2019. године.

РЕФЕРЕНЦЕ

- Balfanz, R., Ginsburg, H.P., & Greenes, C. (2003). The Big Math for Little Kids Early Childhood Mathematics Program. *Teaching Children Mathematics*, 9, 264-268. [[Google Scholar](#)]
- Cekić-Jovanović, O.D., & Marković, S.P. (2021). Mogućnosti unapređenja univerzitetske nastave - integracija metodickih pristupa nastave književnosti i prirode i društva. *Inovacije u nastavi - časopis za savremenu nastavu*, 34(1), 80-94. [[SCIndeks](#)] [[PDF](#)] [[Google Scholar](#)]
- Diklić, Z. (1978). *Književni lik u nastavi*. Zagreb: Školska knjiga. [[Google Scholar](#)]
- Đorđević, V. (2007). Inovativni modeli nastave (Integrativna nastava, Projektna nastava i Interaktivna nastava). *Obrazovne tehnologije*, 4, 76-97. [[Google Scholar](#)]

- Drobnjak, N. (2007). Integrativna nastava. *Obrazovna tehnologija*, 1-2, 81-91. [Google Scholar]
- Elmas, R., Şahin, B.M., & Eryilmaz, A. (2011). Thematic Classification of Eligible Contexts For a Holistic Perspective in Curriculum Development. In: J. Dolin, & M. Rannikmäe, (Ed.). *The ESERA 2011 Conference: Science Learning & Citizenship, Proceedings of*. (pp. 1-6). Retrieved from https://www.dropbox.com/s/apt2ibh1wgkkw73/ebook-esera2011____Strand9.pdf?dl=0 on 25.04.2021. [Google Scholar]
- Finch, C.R., Frantz, N.R., Mooney, M., & Aneke, N.O. (1997). *Designing the Thematic Curriculum: An All Aspects Approach*. Berkeley: National Center for Research in Vocational Education + University of California. Retrieved from <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED413541.pdf> on 01.04.2021. [Google Scholar]
- Frykholm, J., & Glasson, G. (2005). Connecting Science and Mathematics Instruction: Pedagogical Context Knowledge for Teachers. *School Science and Mathematics*, 105(3), 127-141. [Google Scholar]
- Golubović-Ilić, I., & Mihajlović, A. (2015). The possibilities of integrating content of mathematics and world around us as school subjects in the process of class teaching. *Norma*, 20(2), 289-301. [SCIndeks] [PDF] [Google Scholar]
- Hare, J. (2010). Holistic Education: An Interpretation for Teachers in the IB Programmes. Retrieved from https://manchesters.in/public/portal-docs/1800_Holistic_learning.pdf on 11.04.2021. [Google Scholar]
- Ivanović, J., & Nađ-Olajoš, A. (2014). Bajka u korelacijsko-integracijskom sustavu. In: L. Raffai, (Ed.). *A mese és kontextusai: VIII Nemzetközi tudományos konferencia tanulmánykötete / Bajka, priča i njeni konteksti: Zbornik radova VIII međunarodne naučne konferencije*. (pp. 212-223). Subotica: Univerzitet u Novom Sadu-Učiteljski fakultet na mađarskom nastavnom jeziku. [Google Scholar]
- Iyer, R.B. (2015). Blending East and West for Holistic Education. *Educational Research and Reviews*, 10(3), 244-248. Retrieved from <https://academicjournals.org/journal/ERR/article-full-text/A3563C750067> on 05.04.2021. [Google Scholar]
- Maričić, S., & Stakić, M. (2019). Learning Mathematic and Language through an Integrated Approach in Preschool Education. In: S. Čotar-Konrad, B. Borota, S. Rutar, K. Drljić, & G. Jelovčan, (Ed.). *Vzgoja in izobraževanje predšolskih otrok prvega starostnega obdobja (Early Childhood Education and Care of Children under the Age of Three)*. (pp. 295-309). Koper: Založba Univerze na Primorskem. [Google Scholar]
- Maričić, S., Stakić, M., & Malinović-Jovanović, N. (2018). The Role of Literary Content for Children in Preschool Mathematics Education. *Eurasia Journal of Mathematics, Science & Technology Education*, 4(2), 631-642. [Google Scholar]
- Mihajlović, A., & Golubović-Ilić, I. (2018). Mogućnosti korelacije i integracije sadržaja Matematike i Sveta oko nas / Prirode i društva u razrednoj nastavi. *Pedagogija*, 73(1), 180-194. [Google Scholar]
- Miletić, A., Golubović-Ilić, I., & Cekić-Jovanović, O. (2020). Književni tekst u integriranoj nastavi prirode i društva u srpskog jezika. In: I. Čutura, & M. Dimitrijević, (Ed.). *Književnost za decu u nauci i nastavi, pos. izdanja, knjiga 25*. (pp. 365-377). Jagodina: Univerzitet u Kragujevcu-Fakultet pedagoških nauka. [Google Scholar]
- Minić, V.L., & Jovanović, M.M. (2020). Integrativna nastava u savremenoj osnovnoj školi. *Baština* (50), 373-385. [SCIndeks] [PDF] [Google Scholar]
- Petrić, M.R. (2019). Integrativni pristup u nastavi srpskog jezika u mladim razredima osnovne škole. *Zbornik radova Učiteljskog fakulteta Prizren-Leposavić* (13), 219-224. [SCIndeks] [PDF] [Google Scholar]
- Pravilnik o programu nastave i učenja za četvrti razred osnovnog obrazovanja i vaspitanja. (2019). *Službeni glasnik RS - Prosvetni glasnik*, 68(11).
- Ratković, D. (2018). Integracija muzičkih aktivnosti u razrednoj nastavi. *Naša škola*, 2, 51-69. [Google Scholar]
- Šefer, J., & Radišić, J. (2010). Kreativnost i interdisciplinarnost u našoj nastavi. *Nastava i vaspitanje*, 59(2), 205-223. [SCIndeks] [PDF] [Google Scholar]
- Simijonović, I.B., & Perišić, S.P. (2019). Stavovi studenata o spremnosti planiranja integrativne nastave u okviru nastavnog programa i njenog praktičnog izvođenja u mladim razredima osnovne škole. *Zbornik radova Učiteljskog fakulteta Prizren-Leposavić* (13), 211-218. [SCIndeks] [PDF] [Google Scholar]
- Skoumpourdi, C., & Mpakopoulou, I. (2011). The prints: A picture book for pre-formal geometry. *Journal of Early Childhood Education*, 39(3), 197-206. [Crossref] [Google Scholar]
- Smiljković, S., & Cvetanović, Z. (2016). *Daroviti za govorenje i pisanje u mladim razredima osnovne škole*. Vranje: Pedagoški fakultet. [Google Scholar]
- Soare, E. (2015). Perspectives on Designing the Competence Based Curriculum. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 180, 972-977. [Crossref] [Google Scholar]
- Soare, E. (2016). Integrative Learning Pathways In Competence Based Curriculum. In: E. Soare, & L. Claudiu, (Ed.). *Edy World 2016: Internacional Conference (7th)*, Vol. XXIII. (pp. 1-6). Pilesti, Romania: Futura Academy. Retrieved from https://www.europeanproceedings.com/files/data/article/54/1668/article_54_1668_pdf_100.pdf on 01. 05.2021. [Google Scholar]

- Soleša, B. (2018). Književnost za decu u integrativnoj nastavi. In: V. Jović, & B. Ilić, (Ed.). *Književnost za decu u nauci i nastavi, pos. izdanja, knjiga 21.* (pp. 213-224). Jagodina: Univerzitet u Kragujevcu-Fakultet pedagoških nauka. [[Google Scholar](#)]
- Stakić, M. (2002). *Stručne metode u nastavi književnosti*. Čačak: Legenda. [[Google Scholar](#)]
- Stakić, M. (2017). Jezik bilja u inovativnom modelu integrativne nastave. In: Ž. Milenović, & S. Vidosavljević, (Ed.). *Inovacije u vaspitanju i obrazovanju - digitalizacija, inovativni programi i modeli.* (pp. 409-423). Leposavić: Učiteljski fakultet u Prizrenu - Leposaviću. [[Google Scholar](#)]
- Stakić, M., & Maričić, S. (2018). Poezija Dragana Lukića kao integrativni element razvoja govora i matematičkih pojmova u predškolskom obrazovanju i vaspitanju. In: V. Jović, & B. Ilić, (Ed.). *Književnost za decu u nauci i nastavi, pos. izdanja, knjiga 21.* (pp. 369-385). Jagodina: Univerzitet u Kragujevcu-Fakultet pedagoških nauka. [[Google Scholar](#)]
- Stakić, M., & Maričić, S. (2019). Poezija Ljubivoja Ršumovića kao integrativni element povezivanja srpskog jezika i tematike. In: S. Marinković, (Ed.). *Književno delo Ljubivoja Ršumovića.* (pp. 475-490). Užice: Pedagoški fakultet. [[Google Scholar](#)]
- Stakić, M., & Maričić, S. (2020). Interdisciplinarni pristup učenju kroz projektnu nastavu u mlađim razredima osnovne škole. In: M. Volk, T. Štemberger, A. Sila, & N. Kovač, (Ed.). *Medpredmetno povezovanje: Pot do uresničevanja vzgojno-izobraževalnih ciljev.* (pp. 55-68). Koper: Založba Univerze na Primorskem. [[Google Scholar](#)]
- Stanković, S., & Golubović-Ilić, I. (2018). Osavremenjivanje univerzitetske nastave integracijom studijskih predmeta. *Zbornik radova Filozofskog fakulteta*, 48(1), 299-315. [[Google Scholar](#)]
- Stevanović, J., & Dimitrijević, M. (2011). Podsticanje inicijative, saradnje i stvaralaštva u nastavi srpskog jezika i književnosti. *Zbornik Instituta za pedagoška istraživanja*, 45(2), 381-403. [[Google Scholar](#)]
- Stojadinović, A. (2017). *Integrativni pristup u realizaciji sadržaja Muzičke kulture u razrednoj nastavi - inovativni model obrade dečjih narodnih pesama sa pevanjem (doktorski rad)*. Novi Sad: Filozofski fakultet. Retrieved from <https://nardus.mpn.gov.rs/bitstream/id/44673/Disertacija.pdf> on 05.03.2021. [[Google Scholar](#)]
- Stojanović, B. (2011). Savremena nastavna tehnologija i narodna književnost. *Inovacije u nastavi - časopis za savremenu nastavu*, 24(2), 103-109. [[SCIndeks](#)] [[PDF](#)] [[Google Scholar](#)]
- Stojanović, B. (2017). Integrativni pristup narodnoj književnosti - potrebe i mogućnosti. *Godišnjak Pedagoškog fakulteta u Vranju*, 8(2), 121-140. [[SCIndeks](#)] [[PDF](#)] [[Google Scholar](#)]
- Trbojević, A. (2017). Tematski pristup u razrednoj nastavi - stavovi učitelja o tematskom planiranju. In: Ž. Milenović, & S. Vidosavljević, (Ed.). *Inovacije u vaspitanju i obrazovanju: digitalizacija, inovativni programi i modeli.* (pp. 485-500). Leposavić: Učiteljski fakultet u Prizrenu-Leposaviću. [[Google Scholar](#)]
- van den Heuvel-Panhuizen, M., & Iliada, E. (2011). Kindergarteners' Performance in Length Measurement and the Effect of Picture Book Reading. *ZDM Mathematics Education*, 43(5), 621-635. [[Crossref](#)] [[Google Scholar](#)]
- Vrkić-Dimić, J., & Vidić, S. (2015). Korelacija i timski rad u nastavi - holistički pristup učenju i poučavanju. *Acta Iadertina*, 12(2), 93-114. [[Google Scholar](#)]
- Zdravković, V. (2016). *Integrativni pristup u početnoj muzičkoj nastavi u osnovnoj školi (doktorski rad)*. Vranje: Pedagoški fakultet u Vranju. Retrieved from <https://nardus.mpn.gov.rs/bitstream/handle/123456789/7223/Disertacija7254.pdf?sequence=4&isAllowed=y> on 01.03.2021. [[Google Scholar](#)]
- Zobenica, N., & Stipančević, A. (2018). Integrativna nastava za integrisano društvo - planiranje, organizacija i realizacija inovativnog modela nastave. *Zbornik radova Filozofskog fakulteta*, 48(2), 209-315. [[Google Scholar](#)]
- Zuković, S., & Gajić, O. (2012). Verska nastava i nastava književnosti u sistemu međupredmetne povezanosti. *Teme*, 36(3), 1379-1395. [[SCIndeks](#)] [[PDF](#)] [[Google Scholar](#)]

Micro-planning an integrative approach in Serbian language teaching

Abstract:

The basic concept of this paper is derived from the view that the openness and complex structure of the literary text provide an opportunity for achieving interdisciplinary integration. However, the implementation of interdisciplinary integration requires good planning. For this reason, the paper presents an innovative model for planning an integrative approach in Serbian language teaching. Specifically, it depicts micro-planning for the integrative approach to the children's book *Bosonogi i nebo* (A Barefoot Boy and the Sky) by Branislav Crnčević in the fourth grade of primary school that allows the Serbian Language and Literature course to be integrated with the following courses within a single school period: Math, Science & Social Studies, Civic Education, Art Education and Music Education. The presented micro-plan encompasses concretized outcomes of all previously mentioned courses, as well as planned activities that contribute to their implementation. Given that the integrative approach is insufficiently represented in teaching practice, one of the basic implications of this paper is to highlight the need for implementation and evaluation of this (and similar) models in teaching practice.

Keywords: Serbian language; integrative approach; literary text; planning; methodology of teaching Serbian